

Från statskyrka till bekännelsekyrka, föredrag på kyrkodagar i Ljungby nov 2011.

Med detta föredrag vill jag ge en bakgrundsteckning till vår kyrka, det blir en personlig syn på begreppen. Jag vill att de unga ska få del av den intressanta historia som lett fram till bildandet av Lutherska Bekännelsekyrkan. Dess historia börjar redan genom apostlarnas predikan och den kristna kyrkans historia fram till idag. I detta föredrag vill jag bara ge lite personliga reflektioner från reformationen och statskyrkans framväxt och avfall. Jag har tänkt att om jag får leva ska jag göra en längre sammanfattning av hur jag själv kom att få vara med, i vad som lett fram till att jag står framför er idag som präst i LBK. Alltsammans därför att jag har som präst fått vara med om, att gå från statskyrka till bekännelsekyrka. Nu blir det lite historia, men det är nödvändigt. En historielös kyrka saknar identitet och fotfäste och till sist försvinner den i mörkret.

Vi kanske måste börja med ett par ordförklaringar. Vad menar vi överhuvudtaget med ordet ”statskyrka”? En statskyrka är en kyrka som styrs av staten med landets geografiska gränser som begränsar kyrkan. Sverige har haft statskyrka ända fram till år 2000. Därefter är Svenska kyrkan en sk folkkyrka, men man har fortfarande en politisk styrning. Man väljs in på politiska meriter, kommunister och moderater samsas om vad ska förevara i kyrkan. Och fortfarande tror vissa journalister på radio och TV att Svenska kyrkans ärkebiskop är Sveriges ärkebiskop. Ingenting är mer fel!

En bekännelsekyrka är en kyrka som helt grundar sig på sin bekännelse. Fri från alla band från stat och makthavare och den kyrka som jag tänker på idag är förstås LBK, med sin Lutherska Bekännelse som norm. Den bekännelsen med Bibeln som sin *norma normans*. Och så har vi Paulus´ ord om, att *Guds ord bär inte bojor!*

Ett annat ord är ”kyrkostat” där är det omvänt så att kyrka styr över staten. Exempel från vår tid är: Iran, talibanerna i Afghanistan, Vatikanen (påvestaten i Rom) säkert flera. Islam kräver ju att staten ska styras av Sharia lagarna.

Hur fick Sverige en statskyrka?

Jag skulle vilja att ni själva tänker efter under detta föredrag. Kan en statskyrka, enligt definitionen ovan, överhuvudtaget vara en rätt NT-lig kyrka? Har den kyrka som vi kallar, Svenska kyrkan någon gång under sin historia varit en luthersk kyrka? Jag kommer att hävda motsatsen. Det var t.ex. först i maj 1951 som det var möjligt att lämna sitt medlemskap i den kyrka, man då kallade *den svenska kyrkan*. Under min levnad har jag läst ett oändligt antal artiklar med överskriften: *Vart är kyrkan på väg?* Jag hävdar att Svenska kyrkan, har aldrig varit på väg. Det var inte en bibliskt formulerad bekännelse som gav oss den utan en politiskt/ekonomiskt motiverad sådan. Man kan utan vidare påstå att det var ekonomiska skäl som ledde fram till det statskyrkosystem som Sverige fick på 1520-talet under Gustav Vasa. Och hör nu!

Jag påstår: Kyrkans egendom blev också hennes olycka.

Kyrkan var oerhört rik, det finns uppgifter som hävdar att kyrkan ägde mer än en femtedel av all jordegendom i riket, dessutom guld och silver och kyrkliga värdeföremål för ofattbart stora summor. Gustav I, (Gustav Vasa) behövde pengar. Varför det? Jo det var de sk Lübeckarna som hjälpt honom militärt i kampen mot Kristian II av Danmark, som gjorde anspråk på den svenska kronan, pga Kalmarunionen. (Kalmarunionen från 1397 och omfattade förutom

Danmark, Sverige, Norge, Finland, Grönland, Shetlandsöarna, Orkneyöarna). I Sverige hade vi ingen egen kung, bara en riksföreståndare Sten Sture den Yngre.

Cristian II Tyrann (i Danmark "Bondevän")

I januari 1520 kom Kristian II med sin här för att en gång för alla göra slut på de tuffa svenskarnas ovilja mot unionen. Nu skulle han "städa" en gång för alla. Det skedde med en förfärande kraft. Med sin armé intog han till sist Stockholm. Han kröntes till Sveriges kung den 4 november och firade med det vi kallar Stockholms blodbad den 7 november 1520. Egentligen var det en straffexpedition för att Sten Sture den Yngre hade piskat ärkebiskopen, som ville försvara unionen med Danmark. Man hade tagit ifrån honom hans egendom och bränt ner hans slott. Ärkebiskopen hette Gustav Trolle och var den mäktigaste ämbetsinnehavaren i landet. Den mest pådrivande i raseriet i Stockholm, anses dock vara en tysk, Didrik Slagheck, som senare blev biskop i Skara. Han fick f.ö. själv ett grymt slut, han avrättades, på bål i Köpenhamn som tack för hjälpen, misstänkt för förräderi och kätteri.

När nu Kristian kom till Stockholm med en arme skulle han ta igen, vad Trolle hade fått lämna ifrån sig med ränta. Gustav Trolle begärde förstås betalt för vad han förlorat. Sten Sture var död, han hade sårats i striden med danskarna och dog på Mälarens is. I Stockholms blodbad avrättades två biskopar som stött Sten Sture, en rad adelsmän och också en del borgare, sammanlagt närmare ett hundratal människor halshöggs. Efteråt firade Kristian sin seger. Bland dem som halshöggs var också Gustav Eriksson Vasas far och det skulle stå den danske kungen dyrt. Men också biskoparnas huvuden kostade honom påvens vrede, men det är en annan historia. Kristian fick själv ett förfärligt slut som fånge på ett slott.

Gustav Vasa kung

Tre år senare på Midsommardagen 1523 rider Gustav Vasa som Sveriges kung in i Stockholm som Gustav I. Han hade nu kämpat till sig bit för bit av landet och på ett riksmöte i Strängnäs hade man valt honom till kung av Sverige. Han hade då fört ett treårigt befrielsekrig och Sverige var nu fritt och har så förblivit. Detta krig hade kostat en förfärlig massa pengar. Lübeckarna begär en summa så stor att det efter tidens mått var närapå ouppnåeligt att kunna betala tillbaka. Var skulle de pengarna tas? Gustav Vasa kastade ett öga på kyrkans väldiga rikedomar, men hur komma åt detta?

Något år tidigare hade en man kommit hem från Tyskland, han hette Olaus Petri. Han hade studerat för Luther och Melancton, och lärt sig en del om vad kyrkan är. Han var smedson från Örebro och hette Olof Olausson. Han predikade i Storkyrkan i Stockholm och var starkt påverkad av reformationen som tagit fart i Tyskland. Han var inte ännu prästvigd, men som diakon var han bunden av celibatet. Nu orsakade han en riktig skandal då han gifte sig och dessutom i denna kyrkliga ceremoni talades det svenska alltså riktigt skandalöst. Hans Brask, biskopen som undkommit Stockholms blodbad med sin "brasklapp", skrev till kungen men han brydde sig inte.

Var Gustav Vasa lutheran?

Var då Gustav Vasa den lutheran man sagt i historieböckerna? Knappast var han intresserad av religionen över huvudtaget men såg en chans att komma åt kyrkans egendom genom reformationen. Olaus Petri kände sig tvingad att predika mot kungens svordomar, vilket orsakade hans vrede förstås. Olaus Petri hade vid ett tillfälle fått veta genom en bikt att någon var ute efter kungens liv men genom tystnadsloftet berättade han inte det för kungen. Därför dömdes han till döden tillsammans med Laurentius Andree som var ärkebiskop. Båda benådades, det var ovanligt i Gustavs rike.

Hela Bibeln på svenska 1541

Till Gustav Vasas fördel ska vi säga att han tog initiativ till en översättning av Nya testamentet till svenska 1523, den låg färdig 1526. Ärkebiskopen hette nu Johannes Magnus han var magister i teologi och doktor i juridik, han fick uppdraget av kungen. Han engagerade alla biskopar och även borta i Åbo jobbade man med texterna. Biskoparna och Magnus i synnerhet var inte så intresserade av projektet för man var rädd att lutheranerna skulle få en möjlighet att använda texterna i sin argumentation mot vissa av kyrkans dogmer. 1526 var det klart och ärkebiskopen blev förfärad då han upptäckte att man använde texterna i spridningen av det avskyvärda "lutteriet", som man sa. Och ännu värre NT var försett med ett förord av Martin Luther, åtminstone en översättning av Luthers förord till den tyska utgåvan. Biskop Brask gav inte upp så lätt, han fortsatte att skriva smädeskrifter mot Luther. Men kungen ingrep och förbjöd all bokutgivning utan hans tillstånd. I flera hundra år framåt gällde att kungen skulle "gilla och stadfästa" all kyrklig skrift. Se psalmboken eller Bibeln 1917. Boken blev en skandal i den katolska världen. Ärkebiskopen Johannes Magnus lämnade landet och återkom aldrig. Vi kan också nämna att 1541 utkom hela Bibeln på svenska. En prestation av Olaus Petri som redaktör för översättningen som påverkat språket i stor omfattning.

Riksdagen i Västerås

1527 sammankallar kungen till riksdag i Västerås. Gustav Vasa spelar sina kort skickligt och får igenom sin vilja, men han kräver inte att den lutherska läran ska hållas för den enda rätta utan bara att "Guds ord nu ska predikas rent och klart i landet". Vilket knappast någon ville motsätta sig. Västerås riksdag blev smärtsam för kyrkan, ja en vänd punkt i Sveriges historia. Kyrkans och biskoparnas ekonomiska makt bryts, kronan övertar förvaltningen av kyrkans och klostrens egendomar och kungen blir kyrkans överhuvud. Sverige har fått en *statskyrka*. Prästeståndet förlorar sina platser i rådet. Men i kyrkorna i allmänhet hålls mässan fortfarande på latin, utom i Stockholm där Olaus Petri använder den svenska mässan och avskaffar själamässorna. Kungen ville gå försiktigt fram med läran, han påskyndare inte processen, han hade ju fått vad han ville ha.

Och i sin kröning i Uppsala 12 januari 1528 svor Gustav Vasa eden på latin och svenska bl a "Jag Gustav, utvald konung, lovar och svär inför Gud och hans änglar att efter yttersta förmåga främja och bevara lag, rättvisa och fred åt *Guds kyrka* och det folk jag fått styra..." Härmed hade Sverige en statskyrka styrd av kungen. Biskopar och präster hade degraderats till "det folk jag fått styra" precis som vilka andra medborgare som helst.

Reformationen tog tid

En reformation är inte utförd på en dag, det tog förstås tid att få igenom allt det nya som reformationen innebar. Det dröjde inte länge efter riksdagen i Västerås förrän de mest framstående biskoparna lämnade Sverige. Ärkebiskopen Johannes Magnus hade lämnat Sverige redan 1526 och Hans Brask lämnade landet efter Västerås mötet och återkom aldrig. 1531 samlades biskopar och präster i Stockholm för att välja ärkebiskop och då valde man Laurentius Petri, man brukar kalla honom för den förste lutherske ärkebiskopen. Olaus Petri gav senare ut en kyrkohandbok och en mässbok och de blev obligatoriska. Ett bevis på att nu styrdes kyrkan ytterst av kungen. Men vi ska komma ihåg att inte förrän 1593 antogs konkordieboken på Uppsala möte, men då var redan Gustavs tredje son på väg att bli kung. Idag firar vi Alla helgons dag, fortfarande en i grunden katolsk högtidsdag.

Riksdag i Västerås 1544

Nu hade Gustav I behov av att stiga fram och sammanfatta sig och kallade till riksdag i Västerås i jan 1544. Här jämförde han sig med Moses som ledde Israels barn genom öken och olyckor. Han berömde sin insats mot Dacke och hur han skaffat fred i landet. Nu skulle Sverige bli ett arvrrike alltså hans son skulle bli kung efter honom. Här gjorde också prästerna entré i politiken för första gången, tidigare hade biskoparna företrätt påven och kyrkan. På denna riksdag fastslogs att Sverige skulle från och med 1544, vara ett evangeliskt rike. Helgondyrkan avskaffades och de sk själamässorna. Vallfärderna förbjöds och krucifixen revs ner från väggarna. Den som motsatte sig den evangeliska kultordningen skulle hållas för kättare och hedning. Olaus Petri var nu kyrkoherde i Storkyrkan i Stockholm. Han hade sett mycket och var inte nöjd utan verka deprimerad, han förutspådde en nära förestående apokalyps när han såg världens ondska och han skrev: *Tron är utsläckt och kärleken förkolnad, och världen synes för ondska och arghets skull icke längre kunna ståndande bliva, utan hon måste nu snart genom eld förgången varda, såsom den förre världen förgicks gnom vatten.*"

Kroppsstraff vanliga

Istället för att den katolska kyrkan ansåg att kyrkan skulle styra över staten, så styrde nu staten (kungen) över kyrkan, båda fallen är felaktiga. Detta har förstas satt sina spår i historien, prästerna förföll till övergrepp och likgiltighet och människor fick inte det goda Guds ord de kunde fordra av sin lutherska kyrka. Om vi t ex går fram till 1590-talet kan vi höra förskräckliga rop från stackars människor som råkar ut för ärkebiskopens förfärliga straff. Han heter numera Abraham Angermannus och reser omkring i stiftet med några kraftfulla studenter och präster som bestraffade dem som enligt ortens kyrkoherde ansåg vara i behov av straff och lämnade ut namnen på.

Vid ärkebiskopens besök tvingades man till kyrkan och där väntade ett mindre vänligt omhändertagande. En man som skällt ut sin far fick trettio rapp och tre hinkar iskallt vatten över sig. Samma straff fick en kvinna som varit berusad och bedrivit hor. En trumslagare som varit full och härmat en predikande präst fick spö och det fick en trollkvinna som trollade fram pengar ur jorden. Hon fick femtio slag och tre ämbar kallt vatten över sig. En kvinna som inte varit i kyrkan på länge för att hon bodde långt borta fick tjugo spö. En man som haft utomäktenskaplig sexuell förbindelse fick trettionio spö och fem ämbar vatten över sig. Man kan ju bara konstatera att den så nitiske "lutheranen" knappast var så luthersk själv. Han drabbades själv av kungen Karl IX:s vrede, och hamnade i fängelse.

Och sedan

Den som studerat sin lutherska katekes förstår att detta var inte det som reformationen gick ut på. Ett sådant förfaringssätt skapade inte tilltro till den lutherska tron utan skapade bara ovilja och förakt. Och jag frågar: När blev denna statskyrka en luthersk kyrka? Var den luthersk sedan när neologin och upplysningsteologin gjorde sitt inträde? Var den luthersk när man bestraffade baptisterna för deras doplära? Var den luthersk när pietismen kom med väckelserörelserna? Var den luthersk när man med det s.k. konventikelpaketet förbjöd enkla människor samlas till andliga samtal? Vilka av Svenska kyrkans präster har lärt oss om rättfärdiggörelsen genom tron? Vilka präster har lärt oss tilltron till Bibeln som Guds ofelbara ord? När jag personligen kom i en troskris i tjuugoårsåldern, var det inte därför att jag läst

Strindbergs *Röda rummet*, det var för att jag lyssnat på en konservativ, from präst som talade om en utvecklingstanke inom Bibelns ram. Det hade han lärt sig av Bo Giertz.

Nu ska jag inte uppehålla mig vid häxprocesser, tvångsvigslar, förföljelse av baptister, eller av pietister. Men kristendomsfientliga personer har fullt upp om de vill gräva lite grann i historien. Det är inte för inte som August Strindberg, Wilhelm Moberg, Ingmar Bergman m fl kunnat göra sig lustiga över de kristna och hädat Kristus och hans kyrka, de har haft fullt upp av stoff.

När de konservativa inom Svenska kyrkan räknar upp sina stora teologer med namn som Giertz, Nygren, Aulén m fl, kan vi bara konstatera att det är inte de som har lärt oss tro på skapelseberättelsen, Bibelns ofelbarhet, frälsningen genom försoningsverket på korset mm. Istället har de lärt oss att förnuftet måste vara med som en parameter för uttolkning av de heliga skrifterna. Den kyrka som brukar kalla sig en gren av Kristi kyrka har inte bara bestraffat människor med plågor, eld och bål. Den har också ägnat sig åt det som är ännu värre, en andlig förförelse som leder till evig död.

Det var inte det Luther önskade då han skrev brev till Gustav Vasa, det behövdes inte en luthersk kyrka för att förföra själar, det klarade påvens kyrka av. Det är ingen vacker historia att se tillbaka på. Därmed har jag inte sagt att det inte har funnits goda själasörjare och omsorgsfulla präster, men de hör till undantagen.

LBK:s korta historia

Vi lämnade historien omkring år 1600 och hoppar fram till 1968 ca trehundra sjuttio år. Då sitter en man som heter David Hedegård och bekymras över läget i Svenska kyrkan och skriver då:

Det blir mer och mer så, att vi måste dra oss undan den officiella kyrkliga verksamheten på stifts- och kontraktsplanet. . . Stiftscheferna och deras medhjälpare får sköta sig själva. Vi kan inte ha någon gudstjänstgemenskap med dem som förfalskar Guds ord och förändrar de heliga apostoliska ordningarna. Vi ska inte ha någon del med dem (Rom 16:17, 2 Tess 3:6, Tit 1:16, 3:10, 2 Tim 3:5). Vi inbjuder dem inte till våra dagar och möten. Vi deltar inte i deras arrangemang. . .

Tanken på en fristående forskningsinstitution väcks och GA Danell som varit på prästmöte i Uppsala har upptäckt samma sak. Han skriver bl a:

Diskussionen gällde, ”Har Bibeln alltid rätt?” Vid den diskussionen framförde ledande representanter för den teologiska fakulteten i Uppsala ”att Bibeln icke hade rätt i sina historiska uppgifter”, ”att dess gudsbild var falsk”, ”att icke heller den nytestamentliga etiken höll måttet inför det moderna samhällets krav”, att Bibeln ”var full av felaktigheter och motsägelser, att profetiorna inte gått i uppfyllelse” etc.

Hemkommen skrev jag till David Hedegård och relaterade det hela. Danell: Nu måste vi göra någonting. Liberalismen är ingalunda död utan frodas lika starkt som någonsin. Våra blivande präster blir ensidigt informerade. De får aldrig höra den andra parten, som försvarar Bibelns trovärdighet och auktoritet. Vi måste bilda ett bibelinstitut . . . Det visade sig, att David Hedegård sedan länge närt aldeles samma tankar.

Som kommentar till Danells artikel skriver Hedegård: ”En fri bekännelsekyrka är utan minsta tvekan nödvändig, om någon sann kristendom skall kunna bevaras i vårt land.”

Hedegård avslutar sin kommentar med orden: ”Man kan bara fråga sig hur en fri bekännelsekyrka skall kunna komma till stånd. Detta är ännu fördolt, men Herren Gud skall ge sin ledning som svar på enträgen bön.”

Biblicums bakgrund är den nuvarande teologiska och andliga situationen i vårt land. Bibelkunskapen har på ett katastrofalt sätt gått tillbaka, även bland aktiva kyrkomedlemmar. Därtill kommer, att bibelsynen och bibelundervisningen både i kyrka och skola i hög grad präglas av den liberala teologins relativism och skepticism. Ingen bok torde ha utsatts för en så intensiv kritik som den Heliga Skrift. I vida kretsar – även inom kyrkor och samfund – har tvivlet på Bibelns trovärdighet slagit rot. Allt detta – både den bristande kunskapen och utbredda misstron beträffande Bibeln – är en dödlig fara för all sann kristendom, eftersom Bibeln är den enda källan till rätt kunskap om Gud och frälsningen, liksom den är det enda rättesnöret för kristen tro och kristet liv. Bibelkunskap och bibeltro är på väg att försvinna hos vårt folk. Några tecken till förändring kan inte förmärkas vare sig i skola, samhälle eller vid våra universitet.

Den 8 oktober 1968 hölls ett historiskt sammanträde i Domprostgården i Växjö. En plan att bilda en stiftelse ”för befrämjande av bibelforskning och bibelkunskap” blev förverkligad. Närvarande vid sammanträdet var domprost G A Danell, Växjö, teol dr David Hedegård, Uppsala, läroverksadjunkt Sune Svensson, Uppsala, pastor Torsten Josephsson, Södertälje och pastor Ingvar Hector, Gamla Hjälmseryd.

Målsättning att bygga upp:

En institution som meddelar bibelkunskap på olika nivåer och till olika kategorier av människor, i första hand till teologie studerande, lärare och lärarkandidater, ungdomsledare, söndagsskollärare etc. När institutionen är fullt utbyggd, bör den ha egen byggnad med rikhaltigt teologiskt bibliotek.

Stadgarna inleds på följande sätt:

Stadgar för Stiftelsen Biblicum, institution för bibelstudium och bibelundervisning, stiftad genom stiftelseurkund av den 8 oktober 1968. § 1. Biblicum har till uppgift att bedriva bibelforskning och att meddela bibelkunskap till olika kategorier av människor, i första hand till teologie studerande, lärare och lärarkandidater, ungdomsledare, söndagsskollärare etc. Institutionen skall också anordna studiekurser för präster.

Stiftelsens trosgrundval lyder enligt stiftelseurkunden: ”Biblicum skall bygga sin verksamhet på Bibeln som Guds inspirerade, alltigenom tillförlitliga ord och på Svenska kyrkans bekännelse.” Uttrycket ”Svenska kyrkans bekännelse” avser ”Svenska kyrkans bekännelseskriterier”, namnet på Konkordieboken i svensk översättning. Stiftelseurkunden och Stiftelsen Biblicums stadgar vill sålunda mycket kraftfullt skapa garantier för att stiftelsen och dess styrelseledamöter inte i framtiden glider bort från Bibeln och den lutherska bekännelsen. Exemplet är ju många på institutioner som en gång varit bibeltrogna och sedan glidit till att bli alltmer liberalteologiska. (slut citat)

1972 inbjöd Biblicum professor, Dr. Siegbert Becker från Wisconsin synoden till en föreläsningsserie. Och han kom att bli startpunkten för bildandet av en fri bekännelsekyrka. Hans bok: Skriften och Saligheten, är en sammanfattning av hans föredrag och är mycket värdefull läsning. För många blev den boken till stor hjälp inför utträdet ur statskyrkan.

Vilket i sin tur ledde fram till bildandet av LBK. Per Jonsson, Landskrona, Seth Erlandsson Uppsala, Sten Johansson (senare Rydh) Uppsala var de personer som ledde projektet.

Och så den 7 september 1974 undertecknas ett grunddokument för Lutherska Bekännelsekyrkan i Sverige. Vi hade gått från statskyrka till bekännelsekyrka! En fri kyrka helt fri från biskopars och prästers godtycke och otro.

Avslut

Och nu ni unga. Jag hoppas ni förstår vilken oerhörd tillgång det är att få tillhöra en fri luthersk kyrka. Den är liten, men ändå oerhört stark. Den är inte gammal inte stort mer än hälften så gammal nu som statskyrkan var på Uppsala möte. Då hade den ändå den väldiga statsmakten bakom sig. Den hade inte den kraften på långa vägar som LBK har, som har Guds ord och enigt håller fast vid det. Kära unga, jag hoppas ni förstår att vara tacksamma för att ni slipper kämpa mot den koloss som förstört så mycket. Här byggde våra fäder en kyrka i varje liten by och idag har den falska läran sopat undan all kunskap om kristen tro i vårt land. En bekännelsekyrka betyder att den är bunden vid sin bekännelse och vad ni ska göra det är bara att förbli trogna mot den antagna bekännelsen. Hörde ni förbli vid? Det är precis det Jesus säger i sitt avskedstal, om ni förblir vid mitt ord är ni i sanning mina lärjungar. Kära vänner det är skillnad på en statskyrka och på en bekännelsekyrka! Låt oss tacka Gud för vår kyrka som ska vara ett ljus i denna förmörkade värld. Om jag inte får ständig kraft från gemenskapen med Gud och hans församling kommer jag att gå under i förtvivlan och otro. Tänk vilken stor och mäktig Gud vi har, som bevarat oss genom detta intensiva mörker och dimma som ligger över vår historia.

AS